

Someron

Hyvinvointikertomus

2017-2021

Sisällysluettelo

Yhteenveto.....	3
Someron väestörakenne, koulutusrakenne ja työllisyys.....	4
Väestön terveys ja sairastavuus	6
Lapset, lapsiperheet ja nuoret.....	7
Neuvolan palvelut	8
Yleistä varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta.....	8
Varhaiskasvatus	9
Perusopetuksen näkökulma	10
Nuoret ja nuoret aikuiset.....	11
Opiskeluhoitopalvelut.....	12
Etsivä työ	14
Työikäiset.....	15
Ikäihmiset.....	17
Perusturva.....	19
Sivistystoimen vapaa-aikapalvelut	22
Liikunta ja liikkuminen.....	23
Kulttuuri	24
Kirjasto.....	24
Kansalaisopisto.....	25
Tekninen ja kiinteistöt	26
Maankäytön suunnittelu.....	27
Elinvoima	28
Liite, indikaattorit	29

Tämä dokumentti on Hyvinvointikertomus valtuustokaudelta 2017-2021. Kertomuksessa käydään läpi indikaattorien osoittamaa hyvinvoinnin ja palvelujärjestelmän tilaa Somerolla ja vertaillaan tilastoja Huittisiin, Kokemäkeen, Loimaaseen, Saloon sekä Tammelaan. Myös Varsinais-Suomen alue ja koko maa ovat vertailukohteita. Indikaattoreita seurataan pääasiassa vuosilta 2016-2019, koska uudempaa tilastotietoa ei vielä löydy. Suunnitelma valtuustokaudelle 2021-2025 tehdään syksyllä 2021.

Raportin on laatinut Someron laaja-alainen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä. Työryhmän toimintaa on Somerolla koordinoanut hyte-koordinaattori Riitta Ryhtä (riitta.ryhta(at)somero.fi) sekä Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta suunnittelija Ville Santalahti (ville.santalahti (at)vasso.fi).

Yhteenveto

Someron väestö on ikääntynyttä ja väestö vähenee. Somerolla myös sairastetaan keskimääräisestä enemmän (kts. Luku Väestön terveys ja sairastavuus). Tiettyjen nuorten ryhmän ongelmien tunnetaan kasvaneen ja yleisesti nuorten suhtautuminen uusia päihteitä (kannabis, nuuska, lääkkeet) kohtaan on muuttunut myönteisemmäksi.

Koronan koetaan haastavan palveluita yksinäisyyden ja ahdistuksen lisääntyessä. Asiasta tarvitaan lisää tutkimusta, mutta helposti saataviin yhteisöllisyyttä ja luottamusta edistäviin palveluihin kannattanee kiinnittää huomiota.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen malleja on otettu Somerolla käyttöön laajasti valtuustokauden aikana. Avoin varhaiskasvatus, perhetyöntekijöiden jalkautuminen varhaiskasvatukseen, ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä sekä nuorille suunnatut starttipaja-, moottoripaja- ja Zemppari-toiminta on todettu tarpeellisiksi. Terveyden kannalta liian vähän liikkuville suunnattu liikuntaneuvontapilotti lähti käyntiin syksyllä 2020 Someron Liikunta ry:n ja terveystieteiden yhteistyönä. Pilotti jatkuu kaupungin liikuntatoimen vetämänä.

Haasteina koetaan palvelukentän sirpaleisuus sekä verotulojen vähenemisestä johtuva resurssien riittävyys varsinkin ennaltaehkäisevissä palveluissa.

Kunnan palveluiden asiakkuuksiin valikoituu entistä moniongelmaisempia ja paljon palveluita käyttäviä sekä monialaista verkostotyötä vaativia asiakasperheitä ja yksilöitä. Kuten valtakunnallisesti, myös Somerolla suurin osa kuntalaisista voi entistä paremmin, mutta pienellä osalla menee heikommin. Tämä haastaa varsinkin sote-palveluita. Myös rekrytointiongelmat koskevat sote-sektoria. Työkäisten palveluissa pitkäaikaistyöttömien kunto on heikentynyt huomattavasti ja taloudelliset vaikeudet, päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat kasvavat.

Kulttuurin vaikutus hyvinvointiin on tutkimuksella vahvistettu ja kuntalaiset kertovatkin sivistystoimen vapaa-ajanpalveluiden (liikunta, kulttuuri, kirjasto, elämykset, kansalaisopisto) vaikutuksista hyvinvointiin.

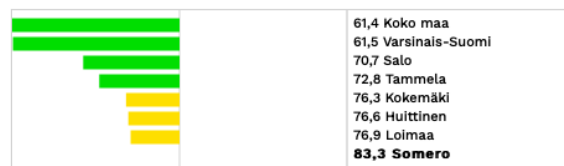
Yhdyskuntarakenteen vaikutus hyvinvointiin on merkittävä ja Somerolla kannattaa edelleen panostaa jatkuvaan yhteiskehittämiseen hallintoalat ylittävästi. Yksittäisenä hyvinvointiin vaikuttavana toimenpiteenä kunta pystyy eniten vaikuttamaan kehittämällä kevyen liikenteen väyliä.

Kaiken hyvinvoinnin ja terveyden kehityksen taustalla on kunnan elinvoima eli talous, luottamus ja yhteinen näkemys kunnan kehittymisestä. Somero on onnistunut saamaan pientä muuttovoittoa, mutta syntyvyyden aleneminen ja väestön vanheneminen tarkoittavat merkittävää palvelurakenneuudistusta lähitulevaisuudessa. Someron on kuitenkin tehtävä omia merkittäviä palvelurakenneuudistuksia vielä ennen mahdollista hallintorakenneuudistusta. Mm. iäkkäiden asumisratkaisut vaativat nopeita päätöksiä.

Someron väestörakenne, koulutusrakenne ja työllisyys

Somerolla asui vuonna 2019 noin 8711 asukasta. **Väestömäärä on ollut laskeva** koko valtuustokauden. 0-6-vuotiaiden lasten osuus Someron väestöstä on noin viisi prosenttia, mikä on noin prosenttiyksikön vähemmän kuin vertailukunnissa, Varsinais-Suomessa ja koko maassa keskimäärin. 7-15-vuotiaiden lasten ja nuorten osuus väestöstä on laskenut noin yhdeksään prosenttiin, mikä on Varsinais-Suomen tasolla, mutta alle valtakunnallisen. Syntyvyys on laskenut valtuustokauden aikana 25%, 64:stä 48:aan lapseen vuodessa. Yli 75-vuotiaiden osuus väestöstä oli vuonna 2019 jo 15,4 prosenttia ja osuus on kasvanut vuosi vuodelta. Vertailukuntiin, Varsinais-Suomeen ja koko maahan nähden Somerolla on ikääntynyt väestö. Myös väestönuste vuodelle 2030 osoittaa edelleen samaa. Demografisen huoltosuhteen mukaan vuonna **2019 Somerolla oli jo yli 83 alle 15-vuotiasta ja yli 65-vuotiasta sataa työikäistä 15-64-vuotiasta kohti**. Someron huoltosuhte oli heikoin vertailualueisiin nähden.

Huoltosuhte,
demografinen (P)

Somerolaisista perheistä 32,6 prosenttia oli lapsiperheitä vuonna 2019. Yksinhuoltajaperheiden osuus lapsiperheistä on ollut noin 20-22 prosenttia vuosien 2016-2019 aikana. Vuonna 2019 yksinhuoltajaperheiden osuus oli pieni vertailualueisiin nähden,

noin 21 prosenttia. Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista on kasvanut Somerolla koko tarkasteluajanjakson ajan. Tätä selittää ensisijaisesti ikääntyneen väestön suuri määrä. Vuonna 2019 noin 45 prosenttia asuntokunnista oli yhden hengen asuntokuntia.

Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvien määrä on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2019 tuhannesta somerolaisesta 34 oli muunkielisiä. Vertailukunnista Salossa oli noin kaksi kertaa enemmän muunkielistä väestöä kuin Somerolla. Kokemäellä ja Tammelassa osuus oli pienempi. Samanaikaisesti myös ulkomaan kansalaisten osuus väestöstä on kasvanut tasaisesti. Vuonna 2019 jo 2,8 prosentilla Someron asukkaista oli muun kuin Suomen kansalaisuus. Osuus on kuitenkin pienempi verrattuna Salon (4,1) ja Varsinais-Suomen (4,6) ja koko maan (4,8) keskiarvoihin.

Hyvinvointikertomuksessa kuvataan Someron koulutustasoa **koulutustasomittaimen** avulla. Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason laskemalla kuntalaisten perusasteen jälkeen suoritettujen koulutuksen keskimääräisen pituuden henkeä kohti. Somerolaisten koulutustaso on noussut vuosi vuodelta, vaikkakin vertailualueisiin nähden **Someron koulutustaso on edelleen matala**. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus 17-24-vuotiaasta väestöstä väheni valtuustokauden ajan ja on jo hyvin alhaisella tasolla. Noin kuusi prosenttia nuorista oli koulutuksen ulkopuolella Somerolla vuonna 2019.

Työttömien osuus työvoimasta on laskenut viime vuosina ja laskenut jo selvästi alle Varsinais-Suomen ja koko maan tason. Vertailukuntia verratessa Huittisissa ja Tammelassa on ollut vielä matalampi työttömyysaste kuin muissa kunnissa tarkasteluajanjakson aikana. Nuorten työttömien osuus 18-24-vuotiaasta väestöstä on laskenut tasaisesti vuodesta 2016 lähtien niin Somerolla kuin vertailukunnissakin. Vuonna 2019 Someron nuorisotyöttömyysaste oli 9,1 Kokemäellä 13,2, Huittisissa 8,2, Loimaalla 11,9, Tammelassa 6,9 ja Salossa 16,6. Koko maan keskiarvo oli 11,6 prosenttia. Vaikeasti työllistyvien (nk. rakennetyöttömyyden) 15-64-vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on laskenut Somerolla selvästi alle maakunnan keskiarvon vuonna 2019. Vuonna 2019 noin kolme prosenttia työikäisestä väestöstä oli vaikeasti työllistyviä. Tilanne on kuitenkin koronarajoitusten myötä toistaiseksi muuttunut huomponpaan suuntaan.

Kunnan yleinen **pienituloisuusaste** kuvaa pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien henkilöiden osuutta kunnan väestöstä. Somerolla pienituloisiksi lukeutuvien henkilöiden osuus on pienentynyt viime vuosina ja vuonna 2019 heitä oli 14,7 prosenttia kuntalaisista. Osuus on kuitenkin korkea verrattuna Varsinais-Suomeen ja koko maahan. Toimeentulotuen tilastoissa vertailualueita korkeampi pienituloisuusaste ei kuitenkaan näy. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita nuoria on ollut Somerolla vä-

hemmän kuin vertailukunnissa ja osuus on laskenut viime vuosina. Työikäisten pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden määrä on ollut lievässä kasvussa. Yli 65-vuotiaiden toimeentulotukea saaneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on lähes olematon.

Väestön terveys ja sairastavuus

Kelan ikävakioidun sairastavuusindeksin avulla kuvataan sitä, miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan keskiarvoon, kun väestön ikärakenne on vakioitu. Sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttujaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16 - 64-vuotiaat) sekä lääkkeiden ja ravintovalmisteiden korvausoikeuksien haltijoiden osuuteen väestöstä. Somerolla väestö oli vuonna 2019 sairaampaa kuin koko maassa. Myös vuosina 2016-2018 Somerolla sairastettiin enemmän koko maahan verrattuna. Vertailukunnista Tammelessa ja Salossa oltiin terveempiä kuin koko maassa. Nykyisin sairastavuutta seurataan THL:n mittarilla, joka seuraa seitsemän keskeisen sairausryhmän esiintyvyyttä. Someron sairastavuus vaikuttaisi johtuvan pitkälti sydän- ja verisuonisairauksista sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksista, vaikka iäkkäiden vaikutus tulokseen poistetaan. Mielenterveysongelmia Somerolla on maan tasoa vähemmän.

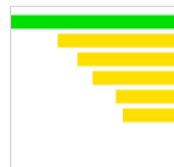
THL:n
sairastavuusindeksi,
ikävakioitu (T) (MIN-K)
(MIN-A)

2011 - 2016

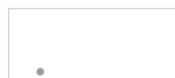
105,4
2016

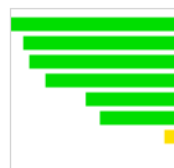
91 Tammela
95 Varsinais-Suomi
96,7 Salo
98 Huittinen
100 Koko maa
100,6 Loimaa
105,4 Somero
107,5 Kokemäki

Kouluterveyskyselyn avulla pystytään seuraamaan muun muassa yläkoululaisten, 8. ja 9. luokan oppilaiden kokemusta omasta terveydentilastaan. Kysely on toteutettu Somerolla viimeksi vuonna 2019, jolloin noin joka viides 8. ja 9. luokan oppilas koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Tilanne on pysynyt samana viimeiset kymmenen vuotta. Vertailussa tilanne oli heikoin Huittisissa 30%, Varsinais-Suomessa 20,6 ja koko maassa 20,9% vuonna 2019. Kouluterveyskysely kertoo myös sen, että Somerolla on ollut ylipainoisia 8. ja 9. luokan oppilaita eniten vertailualueisiin nähden koko valtuustokauden ajan. Joka neljäs lapsi on ylipainoinen. Sen sijaan hengästyttävää liikuntaa liian vähän harrastavien osuus on 26%, vertailukunnista pienin luku vuonna 2019.

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan
oppilaista (T) (MIN-A)

25,2
2019

16,9 Koko maa
17,5 Tammela
17,8 Varsinais-Suomi
18,6 Salo
20,6 Kokemäki
21,3 Huittinen
24,5 Loimaa
25,2 Somero

Somerolaisista 16-24-vuotiaista nuorista aikuisista 1,7 % oli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkkeellä vuonna 2019. Osuus on kasvanut hieman viime vuosina. Työikäisistä 25-64-vuotiaista somerolaisista työkyvyttömyyseläkkeellä on ollut koko tarkasteluajanjakson vajaa kymmenen prosenttia vastaavanikäisestä väestöstä. Osuus on vertailualueisiin nähden hieman korkeampi. Esimerkiksi Salossa vuonna 2019 vastaava luku oli 7,2%.

Lapset, lapsiperheet ja nuoret

Koronavuoden aikana neuvolapalvelut ovat toimineet normaalisti. Koronavuoden 2020 nähtiin vaikuttavan epäsuotuisasti etenkin lapsiperheisiin, jotka saivat ensimmäisen lapsen. Sosiaalisten kontaktien vähyydestä sekä verkostoitumisen ja vertais-tuen puutteesta johtuen eristäytyminen kotiin sekä yksinäisyys ovat näyttäytyneet haasteina.

Etäopetusjaksoja oli huhti-toukokuussa 2020 sekä joulukuussa 2020. Koronavuoden aikana yhteistyö koulun ja huoltajien kanssa tiivistyi merkittävästi. Lisäksi havaintona on, että koulun oppilashuollon toiminta perheiden kanssa lisääntyi ja vahvistui. Kuormittuneisuus kotona lisääntyi ja apua sekä ohjeita pyydettiin enemmän koulusta. Eri-tisoppilaat jatkoivat pääsääntöisesti lähiopetuksessa. Etäopetuksessa tärkeänä ha-vaittiin lapsen opetuksessa mukana olemisen varmistaminen perhetilanteiden vaihteluista johtuen. Tärkeänä nähtiin matalan kynnyksen avun ja tuen tarjoaminen murrosikäisten vanhemmille. Nuorten ja vanhempien nähtiin tarvitsevan apua ja tukea murrosiän ikävaiheeseen tasapainoillessaan itsenäisen lapsen ja vanhemman tuen sekä läsnäolon välillä.

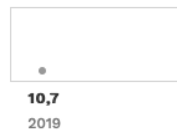
Sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa huhti-toukokuu 2020 oli hiljainen. Perhetyö sekä lapsiperhepsykologi tarjosivat lapsiperheille matalan kynnyksen apua, mutta yhteydenottoja lapsiperheiltä ei koronatilanteesta johtuen tullut. Tukea ja apua haettiin perhepiiristä. Lapsiperheissä isovanhempien ja riskiryhmiin kuuluvien kontaktien rajoittamisen ja tukiverkostojen puuttumisen ennakoitiin vaikuttavan merkittävästi lapsiperheiden hyvinvointiin ja jaksamiseen. Lapsiperheiden arki muuttui merkittävästi kevään 2020 aikana ja perheen sisäinen yhteisöllisyys korostui. Huolta herätti niiden lasten ja nuorten tilanne, joissa riskinä oli entistä enemmän yksinäisyyden sekä turvattomuuden kokemukset perheen ulkopuolisten aikuiskontaktien puuttuessa.

Harrastusten rajoittamisen odotettiin myös vaikuttavan lasten ja nuorten hyvinvointiin epäsuotuisasti. Neuvolan havaintona on ollut, että 5-6-vuotiaiden osalta keväällä lop-punut harrastus on jäänyt syksyllä aloittamatta uudestaan. Huolena on ollut riski saada koronavirustartunta sekä pelko koronatilanteen jatkumisesta. Rajatummissa ryhmissä harrastuspaikat ovat täyttyneet nopeasti. Tietoa ei ole siitä, miten paljon koronavuosi on vaikuttanut vanhempien ikäryhmien harrastamiseen.

Nuorten ongelmien sekä nuorten päihteidenkäytön sekä kannabis- ja lääkemyönteisyyden havaittiin lisääntyneen kevään 2020 aikana. Paikkojen rikkominen sekä koontumiset julkisissa tiloissa aiheuttivat hämmennystä. Nuorten tilanteeseen puututtiin nuorisotoimen, lastensuojelun sekä poliisin toimesta. Nuorisotoimi jalkautui nuorten keskuuteen partioiden ilta- ja viikonloppuaikaan keväällä 2020. Toimintamalli havaittiin hyvänä. Keskustelua nuorten ongelmallisesta käyttäytymisestä herätettiin paikallislehdessä ja yhteistyötä tiivistettiin poliisin sekä vartioimisyhdistyksen kanssa.

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista (T)

Neuvolan palvelut

THL:n 2018 toteuttaman 4-vuotiaiden vanhemmille sekä terveydenhoitajille tarkoitetun Finlapset kyselytutkimuksen mukaisesti somerolaiset perheet (32) ovat kokeneet arjen sujuvan hyvin ja tuntevat läheisyyttä lapsen kanssa. Yleisesti ottaen oltiin tyytyväisiä neuvolan palveluihin. Lapset osallistuvat kerhotoimintaan ja ohjattuun liikuntaan keskimääräistä enemmän kuin Varsinais-Suomessa. Vanhemmat ovat tarvinneet 4-vuotiaan lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi keskimääräistä enemmän ammattilaisten apua. Neuvolatoiminnassa havaintona on ollut varhaiskasvatuksen aloittamisen myöhäisyydestä johtuen varhaiskasvatuksen palautteissa esiin nousut huoli lasten sosiaalisista taidoista. Someron kaupunki on ollut vuodesta 2018 alkaen mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön viisivuotiaiden maksuttomassa varhaiskasvatuskokeilussa ja kokemukset ovat olleet neuvolan näkökulmasta hyvät.

Neuvolan perhetyö sekä lapsiperheiden kotipalvelu aloitettiin ennaltaehkäisevinä palveluina vuonna 2016 sosiaalihuoltoon saaduin perintövaroin. Toiminta on vakiintunut osaksi peruspalveluita vuosien aikana ja ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen apua ja tukea on pystytty tarjoamaan oikea-aikaisesti. Ennaltaehkäisevän työn keskittyessä pikkulapsiperheisiin, on perhepalveluiden ja lastensuojelun perhetyön todettu kohdentuvan entistä enemmän peruskoulu- ja yläkouluikäisten lasten ja nuorten perheisiin.

Yleistä varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta

Vuosina 2017-2018 Somero oli mukana valtakunnallisessa LAPE-hankkeessa (lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma). Hankkeen tavoitteena oli tehdä muutosta kohti lapsi- ja perhelähtöisiä palveluita sekä lapsen oikeuksia vahvistavaa toimintakulttuuria lasten, nuorten ja perheiden hyväksi sekä heidän omien voimavarojen vahvistamiseksi. LAPE-toiminta oli paikallisesti tärkeää palveluiden kehittämisen ohella sote

-uudistukseen valmistautumisessa. Tätä kautta voitiin vahvistaa paikallisia hyviä käytänteitä ja tehostaa kehittämistä vaativia osa-alueita ennen maakuntauudistusta. Hankekaudella aloitettuja toimintoja kehitetään edelleen. Varhaiskasvatuksen henkilöstö osallistui **Lapset puheeksi –koulutukseen**. Lapset puheeksi –menetelmää tullaan jalkauttamaan vuonna 2021 varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Someron kuntapäättäjäille järjestettiin hankkeen puitteissa tilaisuus, jossa esiteltiin **lapsivaikutusten arvioinnin** ottamista mukaan päätöksentekoon.

Someron sivistystoimialalla laadittiin vuonna 2017 **ensimmäinen paikallinen opetuksen järjestäjän kehittämissuunnitelma** eli Kuntakesu kattaen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen. Someron Kuntakesu ohjaa strategista ja pedagogista johtamista sekä arjen kehittämistyötä yksiköissä sekä organisaatiossa. Suunnitelma on jaettu neljään kehitettävään osa-alueeseen, joista yksi on kestävä hyvinvointi ”Hyvinvoiva lapsi/nuori sekä hyvinvoiva henkilöstö”.

Vuosina 2017 ja 2019 sivistystoimialalla toteutettiin Kuntakesuun liittyvä **asiakastyytyväisyyskysely**. Kyselyn tulokset osoittivat vastanneiden vanhempien olevan varsin tyytyväisiä Someron varhaiskasvatus-, esiopetus-, perusopetus- ja lukiopalveluihin. Kyselystä nousi vahvasti esille erityisesti korkea arvostus kasvatus- ja opetushenkilöstön työtä kohtaan. Yhteistyö varhaiskasvatuksen yksiköiden, koulujen ja lukion sekä huoltajien välillä on sujuvaa ja viestintä koettiin hyvin toimivaksi. Huoltajilla oli myös varsin kattava tietämys mistä lapselle/nuorelle saa apua, mikäli lapsella/nuorella ilmenee haasteita hyvinvoinnissa. Kehittämistä toivottiin yksiköiden toimitilojen ja pihaympäristöjen suhteen sekä varhaiskasvatus-/koulupäivän liikunnallistamiseen. Huolta kannettiin ryhmäkoosta.

Varhaiskasvatus

Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.9.2018 alkaen, joka korostaa lapsen etua varhaiskasvatusta suunniteltaessa ja järjestettäessä. Uudessa varhaiskasvatuslaissa säädetään myös vuorohoidosta.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa on tavoitteena ollut ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen palveluiden kehittäminen yhteistyössä eri toimialojen ja toimijoiden kesken. Tarkoituksena on ollut tunnistaa lapsen, nuoren ja perheen erityistarpeet ja tarjota oikea-aikaista tukea sitä tarvitsevalle.

Näiden tavoitteiden pohjalta on aloitettu **avoin päiväkotitoiminta** syksyllä 2019, jonne kotona lastaan/lapsiaan hoitavat huoltajat tulevat yhdessä lastensa kanssa. Näin huoltajilla on mahdollisuus vertaistukeen kohtaamalla samassa elämäntilanteessa olevia perheitä. Lisäksi kotona hoidossa oleville lapsille avoin päiväkotitoiminta tuo vaihtelua arkeen sekä mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin muiden las-

ten kanssa, Avoin päiväkotitoiminta on saanut perheiltä hyvää palautetta eli on toiminut perheille tärkeänä kohtaamispaikkana kuin myös tutustumispaikkana Somerolle muuttaneille perheille. Vuonna 2020 avoinpäiväkoti on ollut osan aikaa suljettuna, joka on vähentänyt perheiden sosiaalisia kontakteja.

Syksyllä 2020 avoimessa varhaiskasvatuksessa aloitti toimintansa kerran viikossa kokoontuva 3-4-vuotiaiden kerho, joka on suunnattu kotona oleville lapsille. Toimintavuodeksi 2020-2021 kerhoon on ilmoittautunut 8 lasta.

Yhteistyössä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja sosiaalitoimen kanssa on luotu **toimintamalli, jossa perhetyöntekijät jalkautuvat varhaiskasvatukseen** ja jokaiselle päiväkodille on nimetty oma perhetyöntekijä. Avoimessa päiväkodissa perhetyöntekijä on ollut tiiviisti läsnä ja perheet ovat hänen kauttaan saaneet tarvitsemaansa tukea. Muiden päiväkotien kohdalla yhteistyö perhetyöntekijän kanssa toimii vaihtelevasti, joten toimintamallin edelleen kehittäminen on tarpeellista.

Varhaiskasvatus on vuodesta 2018 osallistunut Opetus ja kulttuuriministeriön **5-vuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun**.

Lasten liikuntaa on varhaiskasvatuksen arjessa pyritty lisäämään osallistumalla ”**Ilo kasvaa liikkuen**” -ohjelmaan. Arkiliikunnan lisäämistä, toimintaympäristöjen liikunnallistamista sekä perheiden yhteistä liikkumista on pyritty edistämään osallistumalla yhteistyössä Someron Liikunta ry:n kanssa ”**Liikunnallinen elämäntapa**” -hankkeeseen.

Perusopetuksen näkökulma

Vuosina 2017-2019 Someron alakouluissa ja yläkoulussa oli käynnissä **Liikkuva koulu -hanke**. Hankkeen myötä koulupäiviä liikunnallistettiin. Henkilöstöä koulutettiin toiminnalliseen oppimiseen, koulut saivat uusia liikuntavälineitä, koulujen pihoihin perustettiin liikuntavälineiden lainauspisteitä, välitunneille koulutettiin välituntiliikuttajia, liikuntakerhoja perustettiin kouluilla jne. Lisäksi osallistuttiin Liikkuva koulu -verkosto-toimintaan ja yhteistyötä tehtiin Lounais-Suomen Liikunta ry:n ja Someron Liikunta ry:n kanssa.

Koulujen kerhotoiminnan kehittämiseen saadun valtionavustuksen turvin on järjestetty kerhotoimintaa kaikilla kouluilla.

Kuntakesussa yhtenä painopistealueena on hyvinvoiva henkilöstö. Opettajien työhyvinvointi-veso järjestettiin yhteistyössä Lounais-Suomen Liiku ry:n vuonna 2019. Lisäksi sivistyspalveluiden esimiehille järjestettiin **työhyvinvointikoulutuspäivä**.

Alakoululaisten parissa tehtävä nuorisotyö on keskittynyt valtuustokauden alussa kouluyhteistyöhön ja kohti valtuustokauden loppua loma-aikojen toimintoihin. **Lomajoilla tarjottu maksutonta päivätoimintaa alakouluikäisille arkiviikolla**. Alakouluille toteutettu tarpeeseen yksilö- ja ryhmänohjauksia sekä ryhmäyttämistä. Tämän

lisäksi **erityisnuorisotyö on jalkautunut** alakouluille erityisluokkien pariin sekä alakouluihin vahvistamaan sosiaalisia ja tunteita tarpeen mukaan.

Nuoret ja nuoret aikuiset

Kouluterveyskyselyn 2019 perusteella suurin osa somerolaisista 7-18-vuotiaista lapsista ja nuorista on ollut tyytyväisiä elämäänsä. He kokevat olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä ja että heillä on vaikuttamismahdollisuuksia. Toimintaympäristöjä kehitettiin lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kiiruun koulukeskus otettiin käyttöön helmikuussa 2018. Rakennuksessa sijaitsee yläkoulu, Someron lukio, oppilashuolto, nuorisotoimi sekä Somero-opisto. Nuorten ja nuorten aikuisten parissa työskentelevät toimijat ovat valtuustokauden aikana tiivistäneet yhteistyötään ja kyenneet luomaan nopealla aikataululla useita eri palveluita täydentämään jo olemassa olevia toimintoja.

Peruskoulun ja lukion **uudet opetussuunnitelmat** ottavat laajasti huomioon lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämisen ja vahvistamisen. Nuorisotoimessa on aloitettu vapaa-ajan ryhmätoimintaa, jonka tarkoituksena on tavoittaa perinteisen harrastustoiminnan ulkopuolelle jääviä nuoria. Hankkeen avulla saatiin alku **Starttipaja**-toiminnalle. Hankkeen kautta toiminnan aloittanut starttipaja on saanut toimivat väliaikaistilat solusta uuden koulukeskuksen valmistuttua.

Nuorisotoimen kehittämissuunnitelma otettu käyttöön vuonna 2016 (voimassa 2025 asti).

Nuorisotoimi siirtynyt valtuustokaudella Jukolan tiloista Kiiruun koulukeskuksen tiloihin sekä väistötila Soluun. Tilamuutokset mahdollistaneet toiminnan monipuolistamisen sekä laajentamisen aikaisemmasta. Uusia toimintoja ovat mm. pelinkehitys, roolipeli- ja moottoripajatoiminta.

Nuorisotoimi linkittynyt tiiviimmin nuorten arkeen myös koulussa sekä täyttänyt palvelukarttaa vapaa-ajantoimintojen osalta niille asiakasryhmille, jotka eivät ole olemassa olevien harrastusten tai palvelujen piirissä välttämättä. Esimerkkinä näistä palveluista mm. pöytäroolipeliryhmä, pelinkehitys sekä matalan kynnyksen liikunta-kerho. Digitaaliset palvelut ovat myös kasvaneet kuluneella valtuustokaudella ja kiihtyneet entisestään korona-pandemian aikana.

Nuorisotoimen ja muiden sidosryhmien yhteistyö on tiivistynyt. Yläkoulu, lukio, nuorisotoimi sekä MLL ovat yhdessä aloittaneet Zemppari-toiminnan, jolla ehkäistään osaltaan nuorten syrjäytymistä sekä tuetaan koulunkäynnin sujumista vertaistoimintaa hyödyntäen.

Seiskaleirien ryhmäytymispäivät ovat jatkuneet läpi valtuustokauden sekä laajentuneet myös sosiaalisten- ja tunnetaitojen opetteluun myös leiripäivien jälkeen oppituntien muodossa yhdessä oppilashuollon kanssa. Alakouluille myös tarjottu kohdennettuja ryhmäytyspalveluita tarpeen mukaan. Ryhmäyttämistoimintaa on laajennettu koskemaan myös lukiossa aloittavia opiskelijoita.

Erityisnuorisotyö on toteuttanut **koulupäivien ohessa pienryhmätoimintaa yläkoulun oppilaille**. Toiminta on vahvistanut erityisen tuen piirissä olevien nuorten sosiaalisia ja tunnetaitoja. Erityisnuorisotyöntekijä on yhdessä etsivän nuorisotyöntekijän kanssa osallistuvat Kiiruun koulukeskuksen oppilashuoltoon oleellisilta osin. Erityisnuorisotyö on myös jalkautunut yhdessä ja erikseen alakouluihin vahvistamaan sosiaalisia ja tunnetaitoja tarpeen mukaan.

Nuorisotoimen alaisuudessa ja yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa toteutettava **Starttipaja nuorille** ja nuorille aikuisille aloitettu syksyllä 2020. Hankkeelle haettu jatkoa ja lisäresurssia henkilöstöön pajan täytyttyä nopeasti syksyn aikana. Tilojen yhteiskäyttö nuorisotoimen kanssa vaatii paljon suunnittelua ja joustoa.

Opiskeluhoiltopalvelut

(Koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhuolto)

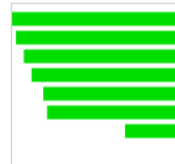
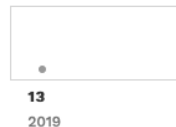
Kouluterveyskyselyn 2019 perusteella opiskelupalvelut ovat saavuttaneet sekä lapset että nuoret hyvin ja he ovat kokeneet tulleen kuulluiksi heille tärkeissä asioissa. Suurin osa somerolaisista 7-18-vuotiaista lapsista ja nuorista on ollut tyytyväisiä elämäänsä. He kokevat olevansa tärkeä osa koulu yhteisöä ja että heillä on vaikuttamismahdollisuuksia. Viime vuosina on ollut myös havaittavissa yhteisöllisyyden lisääntyneen ja yhteydenottokynnyksen palveluihin madaltuneen, sillä perheiden ulkopuoliset henkilöt (toiset aikuiset, kaveripiiri) ovat aktiivisemmin ilmaisseet huolensa lapsen/nuoren hyvinvoinnista. Huolinappi on mm. madaltanut yhteydenottokynnystä.

Yhteistyö eri tahojen kanssa koetaan erinomaisena ja helposti saavutettavana. Toimijoiden yhteen hiileen puhaltaminen ja joustavuus omissa työnkuissa ovat mahdollistaneet nopean puuttumisen monen lasten ja nuorten keskuudessa nousseen ilmiön negatiivisten vaikutusten lievittämiseen. Tästä on **hyvänä esimerkkinä pikainen puuttuminen nuorten kasvaneeseen huumemyönteisyyteen ja lisääntyneeseen ilkkivaltaan sekä Moottoripaja-toiminnan starttaaminen mopoikäisille**. Esimerkiksi varhaisen mielenterveyshäiriön ilmetessä keskusteluapua on tarjolla usealta eri toimijalta myös koulun ulkopuolella. Tämä onkin tärkeää, sillä **opiskeluhoiltopalveluiden näkökulmasta suurinta huolta aiheuttava joukko on pieni marginaali, joille on kuitenkin valitettavasti kasaantunut useita ongelmia**.

Viime valtuustokauden aikana useat valtakunnalliset lasten ja nuorten hyvinvointia haittaavat ilmiöt rantautuivat myös Somerolle. **Päihdetilanne nuorten parissa on parin viime vuoden aikana muuttunut huolestuttavaksi**, kun kannabiksen kokeilua ja vakiintunutta käyttöä ilmeni yläkouluikäisten parissa ja kouluterveyskyselyssä ilmeni **valtakunnallista tasoa korkeampi tupakkatuotteiden käyttöaste**. Tähän vastattiinkin nopeasti usean tahon yhteistyönä järjestetyllä tiedotustilaisuudella, johon myös poliisi saatiin paikalle, sekä tänä syksynä lanseerattu **Nuotta-palvelulla**. Kyse ei ole nuorten tietämättömyydestä päihdeiden haittavaikutuksista, sillä niitä kerrataan eri oppiasteilla alakoulusta lukioon oppiaineissa sekä erillisillä päihdeaiheisilla teematunneilla ja tapahtumissa (Raide ry:n vierailut, päihdekasvatustunnit, päihdeputki –tapahtuma). Lukioikäisille suunnattu oma tapahtuma on kehitteillä. Sen sijaan olisi hyvä panostaa nuorille mielekkääseen tekemiseen vapaa-ajalle sekä nuorten parissa toimivien ammattilaisten kouluttaminen päihdeiden varhaisen käytön tunnistamiseen.

Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) (T) (MIN-K) (MIN-A)

8,7 Loimaa
8,8 Kokemäki
9 Koko maa
9,2 Salo
9,5 Varsinais-Suomi
9,6 Huittinen
11,6 Tammela
13 Somero

Erilaiset **syömishäiriöt kuten liikalihavuus ja anoreksia ovat myös lisääntyneet**. Liikalihavuuteen yhdistetään usein vähäinen liikkuminen sekä peliriippuvuus. Syyseuraus-suhdetta on kuitenkin vaikea osoittaa. Peliaddiktion valjastamiseen voisi muodostaa ohjatun, tavoitteellisen e-sport –ryhmän, jolle tarjotaan pelitreenien lisäksi yhteistä liikuntaa ja muita elämäntilanteen harjoituksia (vrt. Turku Game Academy).

Anoreksiaa on pääasiallisesti ollut nähtävissä erityisesti tunnollisten oppilaiden/opiskelijoiden joukossa. Opiskelun kuormittavuus ja tulevaisuuden epävarmuus näkyvät myös lisääntyneenä lukiolaisten stressinä Somerollakin. Tätä on pyritty lieventämään Stressless-välitunneilla sekä Hyvinvointiryhmällä / -kurssilla yhteistyössä lukion kanssa. **Sähköinen oppimisympäristö on myös lisännyt opiskelun kuormittavuutta joidenkin oppilaiden kohdalla**. Se näkyy mm. tarkkaavuuden sekä toiminnan ohjauksen pulmina. Yläkouluikäisten koulunkäynnin haasteita on pyritty helpottamaan esimerkiksi ZempParitoiminnan avulla.

Oman, haastavasti autettavan ryhmän muodostavat **koulua käymättömät lapset ja nuoret**, joiden määrä on ihan valtakunnallisestikin kasvanut viime vuosina. He ovat selkeitä väliinpuotoajia, joista kenenkään toimijan on vaikea ottaa koppiä. Tapaukset ovat aina yksilöllisiä, joten tähän on vaikea löytää mitään yhtä ratkaisua. Olisi kuitenkin hyvä kehittää helposti asiakkaan tarpeisiin muokattava yhteistyömalli, joka muodostuu eri toimijoiden vahvasta tuesta ja etäopiskelun myötä luoduista uusista opiskelukeinoista. Sijoitettavien nuorten osuus on Somerolla noussut ja vallitseva tilanne

varmasti kasvattaa myös jatkossa sijoitusmääriä sekä Somerolta muille paikkakunnille, mutta myös Somerolle. Somerolla on useita sijoittavia koteja ja kysynnän kasvu saattaa lisätä sijoituspaikkojen määrään alueella.

Lasten ja nuorten ilmiöt leviävät nopeasti mediaympäristössä, joka kuuluu vahvasti jokaisen lapsen ja nuoren arkeen. **Haitalliset lieveilmiöt (seksuaalinen hyväksikäyttö, nettikiusaaminen, paljastavat kuvat) ovat myös lisääntyneet** ja herättäneet keskustelua kaiken ikäisten oppilaiden parissa. Eri oppiaineissa annettavan mediakasvatuksen lisäksi oppilaiden mediakriittisyyttä ja haittojen vaikutusten ennakoimista, tunnistamista ja torjumista vahvistavaa tukea on lähdetty viemään alakoulun alemmille luokille teematunteina. Yläkoulun tukioppilaille annetaan mediakoulutusta, jota he vievät edelleen seitsemäsluokkalaisille. Vallitseva yhteiskunnallinen tilanne haastaa myös opiskeluhuoltoa jatkossa kehittämään ja viemään palveluitaan sähköiseen ympäristöön, jotta ne kohtaisivat lapsia/nuoria heille ominaisissa sovelluksissa. Tästä on ollutkin jo kokeiluja mm. discord-palvelimessa.

Seksuaalisuuden moninaisuus on tullut vahvemmin ja avoimemmin esille nuorten keskuudessa viime vuosina. Tämä tulisi paremmin huomioida koulu yhteisössä ja esimerkiksi kouluttaa ammattilaisia tällaisten nuorten kohtaamiseen.

Etsivä työ

Liikkuminen on aivan liian vähäistä yläkouluikäisillä (8.-9.lk) ja lukiolaisilla (1.-2.lk), erityisesti lukiolaisilla tilanne todella hälyttävä. Huolestuttavaa on myös se, että yli-painoa yläkoululaisilla ja lukiolaisilla esiintyy joka neljännellä tai joka viidennellä. Yläkoululaisista joka viides kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai heikoksi. Tämäkin on selkeä kehityskohde. Traaginen ja hyvinvointiin merkittävästi vaikuttava yksityiskohta on myös se, että yläkoululaisista ja lukiolaisista noin **yksi kahdestakymmenestä on ilman yhtään läheistä ystävää**. Tosin valtakunnallisesti tilanne on vielä tuplasti huonompi. 17-24-vuotiaista koulutuksen ulkopuoliseksi jääneitä on seuranta-jaksolla ollut 6,1%, joka on vähemmän kuin aiemmin. Myös 18-24-vuotiaiden työttömyys on laskenut ja vuonna oli 9,1%. Tämä on tietysti hyvä suunta, mutta valitettavasti korona on heilauttanut tilanteen toistaiseksi toiseen suuntaan. Alle 30-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on pysynyt TE-toimiston mukaan kahtena viime vuotena suurin piirtein samana. Peruskoulun jälkeen ilman toisen asteen koulutuspaikkaa jääneitä nuoria on hyvin vähän tai ei ollenkaan.

Positiivisia asioita ja käytäntöjä etsivän nuorisotyöntekijä näkökulmasta ovat mm. duunitreffit, Aikalisä-toiminta, yhteistyö kaupungin sosiaalitoimen kanssa, yhteistyö ylä-asteen ja lukion kanssa, sekä käyntiin saatu GoodFather-toiminta Someron Rotareiden kanssa. Myös se on positiivista, että esimerkiksi vuonna 2020 usea etsivän asiakassuhde on voitu päättää, koska nuori on siirtynyt opiskeluiden tai työelämän pariin.

Työikäiset

Vuosi 2020 on ollut työllisyydenhoidon näkökulmasta hyvin haastava. **Lomautuksia** on tullut runsaasti, jotka taas osaltaan ovat nostaneet työttömyysprosenttia (marraskuu 2020, 8,2%). Koko maahan verraten Somerolla lukemat pysyneet kuitenkin melko maltillisina.

Kuntouttava työtoiminta toimii Somerolla tehokkaasti, tarjoten jo pidempään työttömänä olleille mielekästä, työelämätaitoja ylläpitävää toimintaa. Erilaisen toiminnan kirjo on valtuustokauden aikana lisääntynyt, mikä mahdollistaa yhä useammalle mahdollisuuden itseä kiinnostavan työtehtävän valitsemiselle. Näiden työskentelymahdollisuuksien tarjoamiseksi kaupunki on, oman työpajatoiminnan lisäksi, tehnyt koko valtuustokauden ajan menestyksekkästä yhteistyötä Someron omakotiyhdistyksen kanssa. Jo pidempään työttömänä olleet henkilöt ovat osittaisella kaupungin tuella saaneet harjoittaa työmarkkinoille valmistavia työelämätaitoja yhdistyksen talkkaritoiminnassa, samalla rikastaen paikkakunnan palvelutarjontaa aloilla. Asiakkaiden jatkopolut kohti avoimia työmarkkinoita ovat edelleen haasteellisia, mutta tänä vuonna Somerolla startanneet Salon seudun ammattiopiston järjestämät ammatilliset opinnot ovat kuitenkin toimineet muutamille innostavana tekijänä.

Kuluneen valtuustokauden aikana **pitkäaikaistyöttömien kunto on kuitenkin heikentynyt huomattavasti** jolloin kuntouttava työtoiminta ei välttämättä ole oikea palvelu. Yhä enemmän on 55+ ikäisiä työttömiä työnhakijoita. Viime aikoina onkin ollut **suuri tarve ns. matalan kynnyksen** toiminnalle, jota on Somerolla toteutettu ryhmämuotoisena toimintana yhdessä A-klinikan kanssa. Tällä hetkellä yhä enemmän olisi tarvetta mielenterveyspainotteiselle ryhmälle, johon voisi tehdä kuntouttavan työtoiminnan sopimuksia. Maakunnallinen Arkeen voimaa -toiminta olisi ainakin osaratkaisu tähän haasteeseen.

Edelliseen hyvinvointikertomukseen viitaten tavoitteena on ollut, että **työttömien työnhakijoiden terveystarkastukset** käynnistyvät vuoden 2020 aikana. Toiminta saatiin käyntiin Salon kanssa tehdyn yhteistyösopimuksen myötä. Systeemi oli erittäin hyvä ja toimiva, palveli asiakkaita oikein mallikkaasti. Resurssina oli Somerolla terveydenhoitaja, joka teki laajan tarkastuksen ja jatkosuunnitelman havaintojensa perusteella. Terveydenhoitajan lisäksi tutkimuksia tekivät työterveyslääkäri sekä ostopalveluna Salolta fysiatriin palvelu, josta ainoastaan positiivista sanottavaa. Eläkehaut toteutuivat hyvin tutkimusten ja työkykyarvioiden avuin ja prosessit etenivät mutkattomasti.

Syksyllä 2020 terveystarkastukset jäivät tauolle terveydenhoitajan siirtyessä akuutimpien työtehtävien pariin ja joulukuussa 2020 Salo yllättäen irtisanoi yhteistyösopimuksen resurssipulasta johtuen. **Työttömien terveystarkastusten kehittäminen ja organisointi siirtyvät jälleen seuraavaan hyvinvointikertomukseen yhdeksi isoksi**

tavoitteeksi työikäisten osalta, jotta saataisiin ohjattua mahdollisimman moni henkilö oikeiden tukien piiriin.

Taloudelliset vaikeudet, päihteiden käyttö ja mielenterveyden ongelmat ovat vuosien aikana korostuneet aikuissosiaalityössä. **Asumispalveluiden tarve on lisääntynyt** merkittävässä määrin viimeisten vuosien aikana. Avopalveluiden tuki ei ole ollut riittävää paikallisesti. **Sosiaalisen kuntoutuksen** uudenlaista palvelumallia on aloitettu valtuustokauden aikana.

Mielenterveys- ja päihdeyksikön resurssi on ollut valtuustokauden aikana vähäinen palveluntarpeisiin nähden. Vuonna 2020 on aloitettu mielenterveys- ja päihdetyön kehittämistyö. Henkilöresurssiksi on saatu uusi psykiatrisen sairaanhoitajan vakanssi. Aiemmin resurssipulasta johtuen lopetettu ryhmätoiminta on tarkoitus käynnistää uudestaan. Korvaushoito on toteutettu Somerolla mielenterveys- ja päihdeyksikön toimesta ja korvaushoitolaisia on ollut vuosittain 6-7. Mielenterveysongelmat ovat arvioiden mukaan päihteistyneet ja kaksoisdiagnooseja on havaittu enenevässä määrin. Päihteillä säädellään olotilaa entistä useammin. Somerolla erityispiirteenä on ollut psykoosipotilaiden tuen ja hoitajaksojen sekä asumispalveluiden tarve.

Toimeentulotuki uudistuksen myötä perustoimeentulotuen siirryttyä kelan hoidettavaksi on aikuissosiaalityön kokonaisuus ollut murroksessa. Kelan toimipisteen muutettua sosiaalitoimiston yhteyteen vuonna 2019 ovat asiakkaat saaneet entistä kokonaisvaltaisempaa taloudelliseen toimeentuloon liittyvää ohjausta sekä neuvontaa. Aikuissosiaalityön rooli taloudellisen tuen myöntäjästä palvelutarpeen arvioijaksi ja suunnitelmallisen aikuissosiaalityön tekijäksi on ollut merkittävä. Aikuissosiaalityön prosessien, palveluohjauksen, työtapojen sekä vastuiden määrittäminen on ollut kehittämistyön kohteena. **Yhteydenottoja ja ilmoituksia sosiaalihuoltoon on tullut enenevässä määrin** aikuisikäisistä somerolaisista.

Aikuissosiaalityössä pelastuslaitoksen sekä terveysviranomaisten kanssa tehtävä yhteistyö on tiivistynyt. Paloturvallisuuteen liittyvää ennaltaehkäisevää työtä on tehty enenevässä määrin. Somerolla on ollut viime vuosina **poikkeuksellisen paljon tulipaloja**, joissa on myös tullut kuolonuhreja.

Koronavuosi 2020 ei vaikuttanut merkittävästi täydentävän tai ennaltaehkäisevän toimeentulotuen tarpeisiin. **Lähisuhde- ja perheväkivaltaa ei ollut havaittavissa enenevässä määrin** siitä huolimatta, että koronatilanteesta johtuvan eristäytymisen ja etätyön odotettiin vaikuttavan perhesuhteisiin epäsuotuisasti. **Laittomasti maassa oleskelevat** on tullut uutena asiakasryhmänä Somerolle.

Terveyskeskuksen kuntoutuksessa on **suunnitteilla aloittaa fysioterapeutin suoravastaanotto** palvelu, kunhan henkilökunta on saatu koulutettua toimintamallia varten. Palvelun myötä fysioterapeutin vastaanotolle pääsy nopeutuu, mikä osaltaan edistää nopeaa kuntoutumista ja nopeuttaa työhön palaamista.

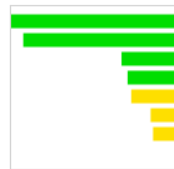

Someron kaupunki tarjoaa kaikenikäisille **monipuolista harrastustoimintaa** liikunnan ja kulttuurin saralla. Seuratoiminta on Somerolla aktiivista ja tarjoaa myös työikäiselle harrastusmahdollisuuksia.

Ikäihmiset

Ikäihmisten **palvelujen tarve tulee kasvamaan** merkittävästi vielä kahden seuraavan vuosikymmenen aikana. Somerolla yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä tulee nousemaan jopa 40%iin, vuoteen 2040 mennessä. Vanhuspalvelulain sekä STM:n ja Kuntaliiton suositusten mukaan ikäihmisten palvelujen pääpaino tulee olla kotiin annettavissa palveluissa. Samalla kuitenkin tehostetun palveluasumisen, sekä ikäihmisten ja kehitysvammaisten palveluasumisen paikkojen riittävyys tulee taata.

65 vuotta täyttäneet, %
väestöstä, väestöennuste
2040 (T)

27,5	Koko maa
28,5	Varsinais-Suomi
36,6	Huittinen
37,1	Kokemäki
37,4	Loimaa
39	Salo
39,2	Tammela
41,3	Somero

Vuosien 2017-2020 aikana otettiin **RAI-ohjelmisto käyttöön kotihoidossa**. Käytön jalkauttaminen jatkuu edelleen kohti vanhuspalvelulain edellyttämään laajuutta. RAI-ohjelmisto on tällä hetkellä käytössä tehostetussa palveluasumisessa sekä vuodeosastolla. Palveluohjauksessa, omaishoidontuen päätöksien perusteena tullaan hyödyntämään kotihoidon RAI:ta. Kotihoidossa on ollut vakituinen palveluohjaaja vuodesta 2019 alkaen ja tehtävänkuvana on vakiintunut.

2017-2020 välillä **kotihoitoon on lisätty viisi hoitajan ja yksi sairaanhoitajan vakanssi**. Käyntimäärien edelleen kasvaessa 8000-15 000 käynnin vuosivauhtia, **henkilöstön lisäresursointi, yöpartiotoiminnan sekä kotisairaalapalveluiden aloittaminen tulee seuraavalla valtuustokaudella ajankohtaiseksi**.

Kesällä 2020 käyttöönotettu **kotiutustiimi** toimii hyvin ja on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi kotihoidon ja vuodeosaston väliseksi yhteistyömuodoksi.

Lääkärekrytointien vaikeudesta johtuen vuodeosaston, kotihoidon sekä tehostetun palveluasumisen yksiköiden lääkäri vaihtui kauden aikana useasti, mikä aiheutti haasteita potilasturvallisuuden näkökulmasta. Lääkärin vaihtuvuuden vuoksi yksiköiden hoitohenkilökunta joutui pitämään huolta hoidon jatkuvuudesta tavallista enemmän. Vastuunkanto tämän suhteen aiheutti henkilökunnassa mittavaa kuormitusta.

Vuodeosaston ja Mäntykodin **hoitajakutsujärjestelmä uusittiin** 2019 ja uusittuun järjestelmään on oltu tyytyväisiä.

Perusturvassa otettiin käyttöön **SHQS-laatu järjestelmä** vuonna 2019, jolloin hankittiin kriteeristö, ja laatupäälliköt kävivät menetelmäkoulutuksen. Järjestelmän käyttöönotto aloitettiin keskushallintoa sitouttaen, edeten perusturvan yksiköiden itsearviointeihin.

Vuonna 2020 koronaepidemia hidasti myös laatutyön etenemistä. Sisäisen auditoinnin koulutukset on aloitettu ja ne jatkuvat tulevallakin kaudella. Tammikuussa 2021 on tehty uusi suunnitelma laatutyön etenemisestä, jonka tarkoituksena on kiihdyttää kiinni koronan vuoksi menetettyä aikaa. **Tavoitteena on edelleen laadun tunnustus -auditointi** vuonna 2022.

Mäntykodin toimintakulttuuri on saatu suunnitelman mukaisesti asukaslähtöiseksi ja kodinomaiseksi. **Tervaskannon** tilanteen epäselvyys on värittänyt kulunutta valtuustokautta ja aiheuttanut ylimääräistä kuormitusta Tervaskannon henkilöstössä. **Tulevan valtuustokauden tavoitteena pitää olla uusi ja toimiva palvelutalo.** Uudessa palvelutalossa pystytään entistä paremmin huomioimaan edelleen lisääntyvien muistisairaiden tarpeet.

Somerolla myös ikääntyneiden kotona asuvien kehitysvammaisten määrä on melko korkea. Muun muassa tältä pohjalta nousevan asumispalvelutarpeen vuoksi, perusturvalautakunta on asettanut työryhmän helmikuuta 2020 kartoittamaan kehitysvammaisten asumispalvelujen tarvetta. Työryhmä on antanut selvityksensä perusturvalautakunnalle ja sitä kautta kaupunginhallitukselle. Uusi asumispalveluyksikkö tullaan rakentamaan yhteistyössä KTO:n kanssa.

Vammaisneuvosto on pidetty ajan tasalla asumisyksikön rakentamisen etenemisestä. Vammaisneuvosto on lisäksi tehnyt aloitteita sekä esteettömyyskartoituksia muun muassa kouluille sekä katujen kunnossapitoon liittyen, ja seurannut niiden toteutumista.

Vanhusneuvosto on toiminnallaan parantanut tunnettavuuttaan sekä vaikuttanut myönteisesti Somerolaisten ikäihmisten äänen kuulumiseen palveluja suunniteltaessa. Tavoitteena edelleen on lisätä vanhusneuvoston tunnettavuutta ja vaikutusmahdollisuuksia.

Somerolla on periaatepäätös omaishoidontuen rahojen riittävydestä. Omaishoitajien määrä on sekä vammais-, että vanhuspuolella pysynyt vuosittain lähes vakiona. Haasteita **omaihoidon** asianmukaiseen toteutumiseen tuo omaishoidon vapaiden järjestäminen. Esimerkkeinä tästä vammaispuolella mm. intervallihoitopaikkojen puuttuminen ja vanhustyön puolella muistisairaanhoidon järjestäminen. Kotihoidossa on vuodesta 2019 alkaen ollut nimettynä hoitaja, vastaamaan tarpeeseen ikäihmisten omaishoidon vapaan järjestämisestä asiakkaan kotona.

Sijaisrekrytointi ja sijaisten sitouttaminen on koko valtuustokauden aikana **ollut haasteellista** koko vanhustyön sektorilla. Vuoden 2020 lopulla sijaisrekrytointia päätettiin helpottaa, ottamalla käyttöön KuntaRekryn uusia ominaisuuksia ja keskittämällä sijaishankinta.

Vanhuspalvelulain muutos tulee aiheuttamaan mittavia henkilöstölisäyksiä tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Tulevia mitoituksia arvioitiin vuoden 2020 aikana ja rekrytointiin tehtiin alustava suunnitelma.

Vanhustyössä **erityistä huolta ja kuormitusta on aiheuttanut koronaepidemian aiheuttamat rajoitus- ja suojautumistoimet.**

Vanhusväestön määrä Somerolla tulee kasvamaan merkittävästi vielä kahden vuosikymmenen ajan. Tuleva **SOTE-uudistus tulee aiheuttamaan palvelujen saatavuuden epävarmuutta.** Näihin tekijöihin perustuen, tulevalla valtuustokaudella on hyvä pohtia vanhustyönjohtajan viran perustamista.

Yhteydenotot ja ilmoitukset sosiaalihuoltoon ovat lisääntyneet ikäihmisten osalta. Päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat, toimeentulon ja asumisen ongelmat sekä ikäihmisten taloudelliseen hyväksikäyttöön liittyvät asiat ovat yhteydenottojen syinä. Yhteydenottojen ja ilmoitusten selvittäminen on nostanut esiin Someron kaupungin ikääntyneiden palveluiden kokonaisuuden vastuunjakojen epäselvyydet. Loppuvuodesta 2020 on ikääntyneiden palveluihin irrotettu sosiaalihuollosta sosiaalityöntekijän resurssia, jonka tarve tulee korostumaan tulevina vuosina.

Koronatilanteesta johtuen kotihoidon palveluohjaaja kontaktoi 71% vuonna 40 tai sitä aiemmin syntyneistä somerolaisista.

Havaintona koronatilanteesta oli ikääntyneiden kiitollisuus yhteydenottoa kohtaan. Erityisiä palveluntarpeita ei kontakteissa ilmennyt, mutta keskusteluissa korostui **yksinäisyys.**

Perusturva

Somerolla **lastensuojeluilmoitusten** sekä yhteydenottojen määrä on pysynyt noin 250 ilmoituksen tasolla vuosien 2017-2020 aikana. Vuonna 2020 on tullut yli 300 lastensuojeluilmoitusta, jota selittää yksittäisistä lapsista tulleet samaa asiaa koskevat lastensuojeluilmoitukset (n. 50 ilmoitusta). Pyydä apua -nappi on ollut käytössä Someron kaupungin verkkosivuilla vuodesta 2015 alkaen ja sitä kautta yhteydenottoja on tullut keskimäärin kerran viikossa. Yhteydenottoja tulee pyydä apua -napin kautta lapsiperheiden lisäksi työikäisistä aikuisista ja ikäihmisistä.

Lastensuojelun asiakkaiden määrä on ollut vähenevä vuosien aikana. Kuitenkin **huostaanottojen määrä on ollut hienoisessa kasvussa.** Vuonna 2017 lastensuojelun asiakkuudessa on ollut 77 lasta ja vuonna 2020 yhteensä 56 lasta. Lastensuojelun asiakkuuteen valikoituu entistä moniongelmaisempia ja paljon palveluita sekä monialaista verkostotyötä vaativia asiakasperheitä.

Sosiaalihuoltolain mukaisissa perhepalveluiden asiakkuuksissa on vuosittain noin 130 asiakasta. Perhepalveluiden asiakkuudet perustuvat tavoitteelliseen työskentelyyn ja korvaavat osittain aikaisemmin lastensuojelun avohuollon asiakkuuksissa tehtyä työtä. Asiakasrakenteeseen vaikuttaa osittain myös **sosiaalityöntekijöiden rekrytointihaasteet**, jolloin sosiaaliohjaajien työpanos kohdentuu entistä vaativampaan lapsiperheiden kanssa tehtävään asiakastyöhön perhepalveluissa, mutta myös sosiaalihuoltolain 2016 uudistus, joka on mahdollistanut sosiaalityön tuen tarjoamisen (esim. tukihenkilö, tukiperhe) ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Lastensuojelun asiakaslasten keski-ikä on madaltunut vuoden 2017 olleesta 15 ikävuodesta 13 ikävuoteen vuonna 2020. Lastensuojelun asiakkuuksissa on vain yksittäisiä pikkulapsiperheitä ja **lastensuojelun työskentely painottuu yläkouluikäisiin** ja tätä vanhempiin nuoriin. Sosiaalityössä on otettu käyttöön **systeminen toimintamalli**, jonka odotetaan tulevina vuosina muuttavan lastensuojelun prosesseja entistä asiakaslähtöisemmiksi sekä mahdollisesti myös vähentävän kodin ulkopuolisten sijoitusten tarvetta ja muuttavan lastensuojeluun kohdistuvia ennako-oletuksia.

Syntyneiden **lasten määrä Somerolla on vuodesta 2017 ollut laskeva** (v. 2017 64 lasta; v. 2019 49 lasta; v. 2020 51 lasta), joka vaikuttaa lapsiperheille suunnattujen palveluiden tarpeeseen. Lapsiperheiden kodinhoitoon sekä neuvolan perhetyöhön on panostettu vuodesta 2016 alkaen ja toiminta on vakiintunut vuosien aikana. Vuodesta 2018 alkaen toiminnassa on ollut **ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä**, joka on kohdentanut tukea vanhemmuuteen sekä arjen kasvatuskysymyksiin. Perhetyö on jalkautunut päiväkoteihin tekemällä perhetyön sisältöjä tunnetuksi.

Avoimen päiväkodin toiminta on näyttäytynyt sosiaalityön näkökulmasta tärkeänä palveluna lapsiperheille. Neuvolan perhetyöntekijä on jalkautunut mahdollisuuksien mukaan avoimen päiväkodin toimintaan mukaan. **Akuutteihin konkreettisen kotipalvelun tarpeisiin on vastattu kodinhoitajan sekä tarvittaessa lisänä perhetyön keinoin** esimerkiksi tilanteissa, joissa perhe tai perheenjäsen on sairastunut ja tarvitsee lyhytaikaisesti apua arjen sujumuuden turvaamiseksi. Ennaltaehkäisevän työn panostusten odotetaan näkyvän tulevalla valtuustokaudella lastensuojelun korjaavien tukitoimien tarpeen vähenemisenä sekä maltillisempaan kustannuskehityksenä.

Ennaltaehkäisevänä toimintamallina on tarjottu **ero- ja parisuhdeneuvontaa** osana

ennaltaehkäiseviä sosiaalipalveluita. Perheoikeudellisten palveluiden siirryttyä maakunnallisen perheoikeudellisen yksikön hoidettavaksi, on havaittu lähipalveluna tuotettavan ohjauksellisen sekä sovittelevan työn tarve merkityksellisenä. Nähtävissä on ensimmäisen vuoden 2020 jälkeen, että asiakkaiden ohjautumisessa perheoikeudelliseen yksikköön on ollut haasteita ja perheoikeudellisten sopimusten määrä on laskenut hyvin merkittävästi lähipalvelun puuttumisesta johtuen. **Tavoitteena on tulevan vuoden aikana saada lastenvalvojan palvelut Somerolle lähipalveluksi.**

Kodin ulkopuolisten sijoitusten määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Kodin ulkopuolelle on ollut sijoitettuna vuoden 2017 aikana yhteensä 18 lasta. Vuoden 2020 aikana kodin ulkopuolelle on ollut sijoitettuna 29 lasta. Sijoitusten määrän kasvussa on nähtävissä tasaantumista viimeisten vuosien aikana. Sijoitusten **pääsyynä korostuvat joko nuoren tai vanhempien päihteidenkäyttö ja mielenterveyden ongelmat sekä vanhempien keinottomuus** murrosikäisen nuoren kanssa. Nähtävissä usein on, että ongelmat ovat kasautuneet jo vuosien ajalta. Mielenterveyden ja päihteidenkäytön ongelmiin on pyritty vastaamaan ennaltaehkäisevää nuorisoneuvolointia kehittämällä, jotta ongelmiin päästäisiin kiinni jo ensimmäisten huolenaiheiden ilmetessä.

Lapsiperheiden palveluissa **nähdään tärkeänä myös vanhempien eli työikäisten aikuisten palveluiden toimivuus.** Mitä paremmin vanhemmat voivat, sitä paremmin myös lapset voivat. Mielenterveys- ja päihdetyön sekä aikuissosiaalityön kokonaisuuden kehittäminen sekä työllisyyttä ja sosiaalista kuntoutumista edistävien palveluiden kehittäminen ovat lapsiperheiden hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ja merkittävä osa lapsiperheille tarjottavia palveluita.

Alakoululaisten parissa tehtävä työ on keskittynyt valtuustokauden alussa koulu yhteistyöhön ja kohti valtuustokauden loppua loma-aikojen toimintoihin. **Loma-ajoilla tarjottu maksutonta päivätoimintaa alakouluikäisille arkiviikolla.** Syyskuussa 2020 on aloitettu alakoulun 5-6-luokkalaisten iltapäivätoiminta Solussa, mutta hiipunut vuoden loppua kohden muiden toimijoiden tarjonnan vahvistumisen seurauksena. Nuorisotoimen toiminnan aikataulut sekä tilojen käyttöaste eri toimintojen välillä ovat vähentäneet merkittävästi alakouluikäisille tarjottavan viikoittaisen ohjelman järjestämistä. Alakouluille toteutettu tarpeeseen yksilö- ja ryhmänohjauksia sekä ryhmäyttämistä. Tämän lisäksi erityisnuorisotyö on jalkautunut alakouluille erityisluokkien pariin.

Sivistystoimen vapaa-aikapalvelut

Sivistystoimen vapaa-aikapalveluja ovat **liikunta-, kulttuuri-, kirjasto- ja kansalaisopistopalvelut**. Liikuntapalveluista on vastannut Someron Liikunta ry ja kulttuuripalveluista Someron Kulttuuri yhdistys ry. Kirjasto palvelee pääkirjastossa ja kirjastoautossa. Somero-opisto on Somerolla ja Koskella toimiva kansalaisopisto, joka järjestää myös kuvataiteen perusopetuksesta.

Someron kaupunki tukee paikallisten liikuntaseurojen, kulttuuriyhdistysten ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden toimintaa **avustuksin**.

Liikunnan merkitys hyvinvoinnille on tiedetty jo pitkään. Kulttuuri- ja kirjastopalveluiden sekä opiskelun ja harrastustoiminnan **hyvinvointivaikutuksista** on viime vuosina tehty useita tutkimuksia, joiden myötä edellä mainittujen palveluiden merkitys ihmisten sosiaalisen kanssakäymisen ja yhteisöllisyyden lisääjänä on tiedostettu aiempaa paremmin.

Kirjastopalveluja käytetään Somerolla ahkerasti ja asiakastyytyväisyys on kiitettävällä tasolla. Kirjasto koetaan sosiaalisen kanssakäymisen paikkana tärkeäksi ja maksuttomat kirjastopalvelut mahdollistavat opiskelun ja lukuharrastuksen sekä pääsyn tietoon ja tietoverkkoihin kaikille kuntalaisille.

Erilaiset harrastukset ja tapahtumat tuovat hyvinvointia palveluiden käyttäjille, esiintyjille ja järjestäjille. Merkitys on suuri nimenomaan henkiselle hyvinvoinnille.

Someron Kulttuuri teki **hyvinvointikyselyn** kesällä 2020 Kaija Aarikan taiteilijaelämää -näyttelyn yhteydessä. Kysyttäessä koetko kulttuuritapahtumien vaikuttaneen hyvinvointiisi? Miten? – kaikki vastaukset olivat myönteisiä. Niissä kuvattiin mm. kulttuurin tarjoavan uusia kokemuksia, hyvää mieltä, virkistystä sekä avartavan mieltä ja maailmankuvaa. Vastauksissa korostui kulttuurin merkitys sosiaalisille suhteille ja mielenterveydelle.

Suomen kirjastoissa toteutetaan valtakunnallinen asiakastutkimus muutaman vuoden välein. Somerolla vuoden 2018 kyselyn vastaajista jopa **93 % arvioi kirjaston parantaneen vastaajan omaa elämänlaatua** joko melko tai erittäin paljon. Valtakunnallisesti vastaava osuus oli 85 %. Myös kirjaston vaikutus virikkeiden ja tiedon löytymiseen sekä lukemisen lisääntymiseen on huomattavan suuri.

Kansalaisopistossa opiskelulla on merkittävä rooli elinikäisen oppimisen mahdollistajana ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäjänä. Somero-opiston opiskelijat kokevat kursseille osallistumisen edistävän merkittävästi arjessa jaksamista.

Liikunta ja liikkuminen

Kouluikäisille lapsille on tarjottu **koulun jälkeen tapahtuvaa kerhotoimintaa** niin koululla järjestettyinä liikuntakerhoina kuin viikoittain uimahallilla pidettynä uintikerhona.

Lapsiperheille on järjestetty **liikuntapeuhuja** Someron Monitoimihallissa. Liikuntapeuhun tarkoituksena on ollut innoittaa ja tukea perheitä yhteiseen matalan kynnyksen tekemiseen. Samalla perheille on mahdollistettu sisätila ja monipuoliset välineet. Liikuntapeuhut toteutuivat kerran kuussa. Liikuntapeuhuissa perheiden vaihtuvuus oli kattavaa. Yhdellä liikuntapeuhukerralla osallistujia oli noin 50 henkeä.

Kaksi kertaa vuodessa on järjestetty lapsiperheille suunnattu **ulkoliikuntatapahtuma**, jossa hyödynnetty yhteistyötahoina Someron alueen toimijoita.

Kesäisin on järjestetty viikon/muutaman päivän mittaisia **liikuntaleirejä** lapsille. Liikuntaleirit ovat sisältäneet monipuolista liikkumista ulkona, sisällä ja uimahallissa. Leirejä on tarjottu kahden viikon ajan ja viikkotasolla liikutettu 15-25 lasta.

Työikäisille on tarjottu kahdesti viikossa **kuntosalin ohjattu kiertoharjoittelu**. Kaksi kertaa viikossa tarjottu **lihaskuntojumppaa**. Kolmesti viikossa tarjottu iltaisin **ohjattua vesijumppaa**. Ryhmiin osallistunut vuositasolla 4000 kävijää. Kuntosalin remontti (kesäkuu 2019-marraskuu 2019) on osaltaan vaikuttanut kävijämääriin. Uudet laajennetut tilat ovat tuoneet talolle lisää uusia asiakkaita.

Senioreille on järjestetty kattava valikoima pitkin viikkoa: **Tuolijumppa, ohjattu kuntosali, ohjattu kiertoharjoittelu, hyvinvointia kuntosalilta 65+, tasapainojumppa, lihaskuntojumppa**. Kuntosali ryhmistä ”Ohjattu kuntosali” sekä kurssityyppinen ”Hyvinvointia kuntosalilta 65+” on ajateltu helpommin lähestyttäväksi matalalla kynnyksellä. Matalan kynnyksen tarjontaan soveltuvat myös tasapainojumppa ja tuolijumppa.

Uimahallissa on senioreille tarjottu: Lämpimän veden **vesijumppa** kolme kertaa viikossa, joka somerolaisen **päivävesijumppa**, sekä kolmesti viikossa **aamuvirkkujen vesijumppa**.

Ryhmiin on osallistunut vuositasolla 7500 kävijää.

Liikuntaneuvontaa lähdettiin toteuttamaan syksyllä 2020. Liikuntaneuvonta lähti käyntiin hankkeen avuin. Vuoden 2020 puolella terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat tunnistettiin terveyden- ja sairaanhoitohenkilökunnan taholta ja lähetettiin sieltä liikunnanohjaajan puheille. Liikuntaneuvontaan ohjautui pääsääntöisesti työikäisiä ja senioreita. Vuoden loppuun mennessä 36 henkilöä saatiin mukaan liikuntaneuvontaan. Liikuntaneuvontaan osallistui vuoden 2020 aikana 65+-ikäisiä 17kpl.

Uimahalli Loiskeen kävijämäärä on vaihdellut alun 78000 vuosittaisesta kävijästä 2020 koronavuoden 52000 kävijään. **Kuntosali Kareliinin** kävijämäärä on ollut tassaissa kasvussa n. (15000 käyntiä per vuosi) valtuustokaudella, mutta korona sekoittaa tilastoja.

Valtuustokauden aikana valmisteltiin **liikuntapalveluiden siirto** Someron Liikunta ry:ltä kaupungin omaksi toiminnaksi, ja siirto tapahtui vuoden 2021 alussa.

Kulttuuri

Someron Kulttuuri toimii kulttuuristrategian mukaisesti ja toteuttaa kulttuuritapahtumia ja työpajoja kaikille ikäryhmille. Normaali vuonna 2019 Kulttuuri järjesti Kiiruun talossa 25 yleisötilaisuutta (konsertteja, esityksiä, matineoita). Lisäksi muissa tiloissa järjestettiin lähes 50 tilaisuutta lapsille ja nuorille, kolme tilaisuutta ikäihmisille ja kaksi työttömille. Kesällä 2019 Kulttuurissa toimi myös **kesämuusikko**, joka esiintyi palvelutaloissa, yrityksissä, puistossa ja kirjastossa. Koronavuosi 2020 rajoitti huomattavasti tapahtumien määrää, mutta siitä huolimatta pystyimme toteuttamaan kymmenen tilaisuutta aikuisille ja kesänäyttelyn Kivimakasiinissa. Lapsille ja nuorille järjestimme kymmenen esitystä ja kaikille esikoululaisille neljä kertaa **Kansansaduista säveliksi -työpajat**.

2017-2020 **kulttuuritoiminta on laajentunut** valtavasti ja kaupungin panostus on myös hieman kasvanut. Someron Kulttuuri toimii pääasiassa Kiiruun tilalla. Kiiruun tila toimi koulun väistötilana maaliskuuhun 2018 asti, jonka jälkeen sitä kunnostettiin. Varsinaisena kulttuuritalona se alkoi toimia elokuussa 2018. Talossa järjestetään kulttuuriyhdistysten kokouksia ja harjoituksia sekä runsaasti kulttuuritapahtumia.

Kiiruun tilalla järjestettiin vuonna 2019 yhteensä 25 **kulttuuritilaisuutta aikuisille**. Tilaisuudet ovat olleet hyvin suosittuja ja ne ovat edistäneet myös yhteisöllisyyden kokemusta. Lapsille ja nuorille Someron Kulttuuri järjesti työpajoja ja esityksiä Kiiruun talolla, päiväkodeissa ja kirjastossa yhteensä 50 tilaisuutta. Lisäksi Kulttuuri järjesti tilaisuuksia ikäihmisille Tervaskannon palvelutalossa ja Lamminniemen hyvinvointikeskuksessa sekä työttömille Ecotekolassa. Kulttuurin jäsenyhdistykset järjestivät myös tilaisuuksia erityisesti ikäihmisille.

Kirjasto

Kirjastopalvelut ovat osa kuntien kulttuuri- ja hyvinvointipalveluita. Opetusministeriön yleisten kirjastojen tiedostosta poimituilla tunnusluvuilla hyvinvointikertomuksessa kuvataan Someron kaupunginkirjaston palveluiden toteutumista suhteessa Varsinais-Suomen kuntien ja koko maan yleisten kirjastojen palveluihin. Tarkasteltavina ovat lainaajat, lainaaminen, kirjastokäynnit ja oheistoimintaan osallistuminen vuosina 2017-2020.

Lainaaajien määrällä mitattuna Someron **kirjaston palvelut tavoittavat kuntalaiset samassa suhteessa kuin kirjastopalvelut Varsinais-Suomessa keskimäärin**. Somerolla asukaskohtainen lainaus on myös Varsinais-Suomen keskiarvolukujen tasolla. Koko maassa, myös Somerolla, lainaajien ja lainojen määrä on vähentynyt jo vuosien ajan, mutta vuonna 2019 määrät olivat lisääntyneet edellisestä vuodesta.

Vuoden 2020, joka oli pandemian vuoksi poikkeuksellinen, tilastoja ei voida verrata aiempiin vuosiin. Yleisiin trendeihin vaikuttaa yhteiskunnallinen ja kulttuurinen muutos. Verkkopalveluita käytetään paljon, mutta se ei näytä vähentäneen fyysisiä kirjastokäyntejä. Vuonna 2020 koronan aiheuttamista kirjastojen sulkemisista johtuen koko Suomessa **verkkoasioinnin kävijämäärät ja e-aineistojen lainausmäärät nousivat merkittävästi**.

Somerolla kirjasto järjestää perinteisen oheistoiminnan (esim. satutunnit ja kirjailijavierailut) lisäksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kulttuuritapahtumia ja taidenäyttelyitä. Kirjastossa kokoontuu erilaisia ryhmiä, kuten **muistikammari** ja **satutunnit**. Lisäksi kirjastosta saa **digineuvontaa**. **Kirjastoauto** tuo palvelut lähelle päiväkoteja, kouluja, vanhusten palvelupisteitä ja kylillä asuvia.

Tapahtumia ja käyttäjäkoulutusta on tilastoitu valtakunnallisesti vuodesta 2012. Somerolla kirjasto on järjestänyt tapahtumia ja käyttäjäkoulutusta runsaasti ja tilaisuuksiin on osallistuttu vilkkaasti. Runsaslukuisin käyttäjäkoulutusten ryhmä ovat päiväkotilapset sekä koulujen oppilaat. Kirjaston tuottamat hyvinvointipalvelut ovat Somerolla tavoittaneet kuntalaiset varsin hyvin. Vuonna 2020 tapahtumatoiminta oli koronapandemian vuoksi vähäistä.

Vuosina 2019–2020 on valmisteltu **omatoimikirjastoratkaisua** pääkirjastossa. Vuodelle 2020 on saatu rahoitusta lainaus- ja palautusautomaattien hankintaan. Omatoimikirjastopalvelut lisäävät palveluiden käyttöaikoja ja käyttöastetta sekä antavat käyttäjille laajemmat mahdollisuudet valita, milloin kirjastossa käydään.

Someron kirjaston henkilökunta sai vuonna 2019 Someron kaupungin **Hyvä näkyväksi -kehittäjäpalkinnon**. Huomionosoituksen myöntöperusteisiin kuului mm. poikkeuksellisen viihtyvyyden ja hyvinvoinnin tuottaminen asiakkaille. Kirjaston palvelut tukevat erityisesti senioriasiakkaiden hyvinvointia, toimintakykyä ja muistiterveyttä. Hyvinvointia tuottaviin lisäpalveluihin kuuluvat mm. senioreiden muistikammaritoiminta, kirjaston kotipalvelu ja palvelutaloihin vietävät siirtokokoelmat sekä kiireettömään yhdessäoloon kannustavat neule & novelli -illat. Kirjaston henkilökunta on myös suorittanut Muistiystävällinen toimija -valmennuksen.

Kansalaisopisto

Somero-opisto järjestää monipuolisia vapaa-ajan oppimis- ja harrastusmahdollisuuksia sekä taiteen perusopetusta kaikenikäisille toiminta-alueensa asukkaille.

Opiston tarjonnassa on ollut vuosittain paljon erilaisia **hyvinvointiluentoja** ja -kurseja esimerkiksi ravitsemuksesta ja elämäntavoista.

Valtuustokauden aikana toiminta on painottunut erityisesti lapsille ja ikääntyneille tarjottuun toimintaan. Opiskelijoista keskimäärin yli **30 prosenttia on seniori-ikäisiä ja noin 25 prosenttia alle 15-vuotiaita**.

Esimerkkejä uusista lapsille suunnatuista kursseista ovat erilaiset **kädentaitojen ja kuvataiteen** kurssit, joita on järjestetty myös Somerniemellä ja Pitkäjärvellä. Lapsille suunnattu matalan kynnyksen harrastustoiminta ehkäisee syrjäytymistä ja haja-asutusalueella tarjottavat kurssit mahdollistavat harrastamisen myös niille lapsille, joiden vanhemmilla ei ole mahdollisuutta kuljettaa lapsiaan keskustan harrastuksiin.

Uuden koulukeskuksen valmistuttua vuonna 2018, opistossa on tarjottu aiempaa enemmän päiväkursseja, jolloin myös ikääntyneitä on saatu enemmän mukaan opiston toimintaan.

Vuoteen 2018 saakka Somero-opistossa järjestettiin yhteistyössä kuntotuttavan työtoiminnan kanssa **pitkäaikaistyöttömille** suunnattuja kursseja, mutta työttömyyden laskun myötä toiminta lopetettiin. Työttömien osuus opiskelijoista oli 7,3 prosenttia vuonna 2017 ja laski ollen 3,0 prosenttia vuonna 2019. Koronavuonna 2020 työttömien osuus nousi 3,7 prosenttiin. Työttömille myönnetään 50% alennus kaikista kurssimaksuista.

Tekninen ja kiinteistöt

Yhdyskuntarakenne suunnitellaan ja kehitetään, esteettömyys, turvallisuus ja hyvinvointivaikutukset sekä palvelujen saatavuus huomioiden. Kaupungin esteettömyyteen on kiinnitetty entistä enemmän huomiota katualueiden (mm. Joensuuntie) sekä kiinteistöjen osalta (mm. kirjasto, kaupungintalo).

Kaupungin viherverkoston ja kevyen liikenteen väylien kehittäminen. Kevyen liikenteen väyliä rakennettu viime vuosina ja edelleen rakennetaan tulevana vuosina. Kaupungin keskusta-alueen kehittämistyö käynnissä sisältäen mm. puistostrategian. Myös nykyisten puistojen (ml. uimarannat) kehittäminen ja lähiliikunta-alueiden perustaminen vaikuttavat tutkitusti kuntalaisten hyvinvointiin.

Kaupunki on viime vuosina investoinut merkittäviä summia kuntalaisten hyvinvointia edistäviin hankkeisiin, joita ovat muun muassa vuonna 2012 valmistunut uimahalli, vanhusten palvelukoti 2014, terveyskeskuksen keittiön peruskorjaus ja laajennus 2015, vuonna 2018 valmistunut Kiiruun koulukeskus sekä vuonna 2019 remontoitu monitoimihalli. Lisäksi suunnitteilla on keskusurheilukentän peruskorjaus ja

laajennus 2021-22 sekä on uusi vanhusten palvelukoti. Investoinneissa ja niiden suunnittelussa on otettu huomioon myös ympäristön hyvinvointi, eli esimerkiksi materiaalivalinnat, sekä tekniset ratkaisut pyritään toteuttamaan ympäristön kannalta niin, ettei tarpeetonta hiilidioksidikuormitusta synny rakentamisen tai kiinteistön elinkaaren aikana.

Kaupungin **sisäilmatyöryhmä** on perustettu keväällä 2014 tehdyn aloitteen pohjalta. Sisäilmatyöryhmän toiminta-ajatus pohjautuu suunnitelmalliseen, ennaltaehkäisevään ja moniammatilliseen yhteistyöhön eri toimijoiden kesken. Työryhmän tehtävänä on tehdä ehdotuksia toimenpiteiksi **sisäilman laadun parantamiseksi ja kehittämiseksi, sisäilmaongelmien selvittämiseksi sekä ratkaisemiseksi**. Sisäilmatyöryhmä kokoontuu säännöllisesti, vähintään 3-4 kertaa vuodessa. Ryhmän olemassaolo on todettu erittäin hyödylliseksi ja sen paikka on selvästi vakiintunut yli toimialarajojen. Osaltaan ryhmä myös ohjaa investointisuunnittelua tehtyjen selvitysten ja lopputulosten pohjalta.

Salon seudun kuntien **liikenneturvallisuuksuunnitelmat ovat valmistumassa** (raportti) maaliskuussa 2021 yhteistyössä Salon kaupungin, ELYn, poliisin, Liikenneturvan sekä Destian kanssa. Raportin pohjalta toimenpideohjelma kehittämistoimenpiteineen ja vaikuttamisarvioineen sekä toimenpiteiden vaikutusten seuranta ja raportointi, tiedottaminen ja näkyvyys mediassa. Tavoitteena liikenneturvallisuuden parantaminen ja kuntalaisten liikenneturvallisuuksutiedouden lisääminen. Perustettu paikallinen liikenneturvallisuuksutyöryhmä, joka kokoontuu ensimmäisen kerran helmikuussa 2021. Tavoitteena raportin mukaisten toimenpiteiden jalkauttaminen/toteutus.

Maankäytön suunnittelu

Uudet asuin- ja yritysalueet on sijoitettu **kestävän kehityksen periaatteiden** ja kaupungin strategisten linjausten (Someron kaupungin strategia 2025 vuodelta 2018, Someron maankäytön kehityskuva 2035 vuodelta 2019, Maapoliittinen ohjelma vuodelta 2019) mukaisesti olemassa olevaan taajamarakenteeseen. Samalla on kuitenkin pyritty varaamaan riittävän laajat, rakentamisesta vapaat alueet esimerkiksi virkistysalueiden sekä toimivan ja turvallisen liikenneverkon (kevyen liikenteen väylät sisältäen) toteuttamisen mahdollistamiseksi.

Maankäytön kehityskuva 2035 -hankkeessa Someron alueiden käytön strategiseksi painopisteeksi valittiin keskustaaajaman alue, jonka alueella asuu reilusti yli puolet kunnan väestöstä. Keskustan elinvoimaisuuden ja viihtyisyyden kehittämistä pyritään edistämään palvelurakennetta tukevilla ratkaisuilla. Hankkeeseen on sisällytetty **erillinen toimenpideohjelma, jonka yksittäisistä hyvinvointia parantavista periaatteista mainittakoon** mm. ydinkeskustan viihtyisyyden lisääminen ja liikenneturvallisuuden (kevyen liikenteen väylät, kiertoliittymät) sekä lähiliikunta- ja virkistyspaikkojen kehittäminen.

Elinvoima

Elinvoima-asioiden koordinoimiseksi kaupunki perusti elinvoimatyöryhmän, jossa edustettuina ovat myös kaupungin yrittäjäyhdistykset. Konkreettiset elinvoimatyön toimenpiteet ovat kohdistuneet uudisrakentamisen tonttitarjonnan varmistamiseen, olemassa olevan asuntokannan houkuttelevuuden lisäämiseen, paikallisen työvoiman saatavuuden parantamiseen mm. ammatillisella lähiopetuksella sekä kaupungin keskustaaajaman kehittämiseen.

Valtuustokauden alkupuolella valmistui Ruunalan uusi teollisuusalue myyntikuntoon. Hankkeen tarkoituksena oli turvata kaupungin **tonttitarjonnan riittävyys** yritystoiminnan tarpeisiin. Mäkelän alueen uusi pientalokaava puolestaan on valmistumassa. Houkuttelevien asumismahdollisuuksien lisäämiseksi kaupunki on myös **uudistanut kaupungin olemassa olevaa asuntokantaa** luopumalla omistamistaan vanhentuneista vuokra-asuntokohteista (Evertintien kerrostalot) siten, että ulkopuolinen toimija uudistaa niitä ensisijaisesti omistusasumistarkoitukseen.

Työvoiman saatavuutta on edistetty kehittämällä osana Joustavat koulutusmallit yhdessä elinkeinoelämän kanssa -hanketta luomalla yhteistyössä Salon seudun koulutuskuntayhtymän kanssa mahdollisuus **ammattillisen koulutuksen suorittamiseen lähiopetuksena** Somerolla. Käynnissä ovat lähihoitaja-, laitos- ja toimitilahuoltajasekä matkailupalvelualan ammatilliset koulutukset. Lisäksi suunnitteilla on hoivaavustajakoulutuksen käynnistäminen.

Käynnissä olevan **Pop-up Somero -projektin** tavoitteena on, että keskustan liiketiloihin saataisiin vuokralle uusia yrittäjiä ja tyhjät liiketilat täyttyvät. Projektissa tarjotaan yhteisöille ja yrityksille konkreettinen matalan kynnyksen mahdollisuus kokeilla, miten oma liikeidea toimii ja miltä tuntuu toimia yrittäjänä keskustassa.

Em. hankkeen lisäksi kaupunkikeskustan elinvoimaisuuden kehittämiseksi toteutettiin yhteistyössä Tampereen yliopiston kanssa korkeakouluopiskelijoille suunnattu ideakilpailu, jonka jatkotyönä valmistellaan **keskustaympäristön kehittämissuunnitelma**. Tavoitetta tukien käynnissä on ollut myös Kiiruun kampusalueen tapahtumamallin kehittäminen. Tarkoituksena on luoda formaatti, joka helpottaa tapahtumien järjestämistä kampusalueella kaupungin ydinkeskustassa.

Havuharjulle rakennettiin vuonna 2020 **kuntoportaati**. Someron Sydämessä ry yhteistyökumppaneineen rakensi portaati talkootyönä Someron Liikunta ry:n, paikallisten yrittäjien ja Someron kaupungin tulella. Hanke on hyvä esimerkki yhteistyön merkityksestä hyvinvoinnin edistämistyössä.

Kaupungin palvelutarjonnan ja asumisympäristön markkinoimiseksi kehitettiin uusia toteutusmalleja. Markkinoinnin pohjaksi uudistettiin kaupungin **brändistrategia**. Markkinointia on terästetty kohderyhmäajattelulla, jossa mm. asukas-, yritys- ja rekrytointitoimenpiteet toteutetaan kohdennetuilla kampanjoilla. Yritysten ja kaupungin

yhteisellä panostuksella käynnistyi mm. somerolaisia toimijoita esittelevä **10-osainen TV-sarja valtakunnallisella Alfa-TV-kanavalla.**

Valtuustokauden aikana kasvanut yrityskanta (n. 820 → n. 860) kertoo siitä, että elinvoimaisuus ei toimeliaisuuden näkökulmasta ole ollut vähenevä. Väestön kokonaisuusmuutos johtuu pienestä syntyvyydestä.

Liite, indikaattorit

Erillinen liite.